

MICHAŁ PENO

Filozofia karania – od prawa naturalnego do liberalnej wolności

Streszczenie

Wbrew pozorom problem uzasadnienia karania jest stosunkowo nowy. Problemem było wyjaśnienie roli kary, lecz nie kwestia legitymacji państwa do karania. Na problem karania wielki wpływ miała ewolucja liberalnych i pozytywistycznych nurtów filozoficznych, a w szczególności marginalizacja koncepcji *ius naturalnych*. Artykuł poświęcony jest problemowi ewolucji filozofii prawa karnego i jej wpływowi na stan współczesnej nauki prawa karnego, także reform prawa karnego w Polsce. Prawo karne XVIII w. pozostawało pod wpływem idei prawa naturalnego – postrzegało karanie jako konieczność ze względu na pewien porządek naturalny. Wiek XIX i początek wieku XX akcentuje w filozofii prawa karnego, że karanie jest konieczne ze względu na naukowo podbudowaną wizję społeczeństwa. Druga połowa XX w. przyniosła kontestację klasycznego karania, rozwój liberalnego kontraktualizmu oraz prądów sprawiedliwości naprawczej czy koncepcji komunikacyjnych karania. W artykule zjawiska te poddano refleksyjnej analizie. Wszystkie zmiany w duchu obrony społecznej czy sprawiedliwości naprawczej stępują moralny wymiar prawa karnego jako instrumentu służącego ochronie określonych wartości. Wbrew pozorom nie liberalna wolność i „etyka bez kodeksów”, lecz wypracowanie katalogu wartości wymagających silnej ochrony prowadzi do minimalizmu karnego, tj. rzeczywistego traktowania prawa karnego jako racji ostatecznej. Poza tym idea ahistorycznej umowy społecznej, w klasycznej interpretacji, nie znajduje odniesienia do uzasadnienia karania. Większość może narzucić pewne reguły postępowania, także ze względu na ochronę określonej moralności. Nie ma powodu, dla którego w pluralistycznym świecie mielibyśmy akceptować wyższość liberalizmu Locke’a czy Milla nad konserwatyzmem Burke’a czy Tocqueville’a. W artykule proponuje się przeniesienie akcentu na drugą stronę, wydaje się bowiem, że w realiach naszej kultury prawnej jest to podejście trafniejsze.

Słowa kluczowe: filozofia karania – kara – liberalizm i wartości liberalne – prawo naturalne – uzasadnienie karania